

Анжеліка КУРЧАТОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(Миколаїв, Україна) kurchat67@mail.ru

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються проблеми розвитку креативного мислення майбутніх вихователів дошкільного профілю у процесі фахової підготовки у закладі вищої освіти. Визначено поняття креативності як інтегрованої якості педагога та креативного мислення. Розкрито сутність поняття «педагогічні умови». Розглянуто педагогічні умови щодо ефективного розвитку креативного мислення майбутніх вихователів, які сприятимуть підвищенню якості їх професійної підготовки. Обґрунтовано три умови розвитку креативного мислення студентів дошкільного профілю.

Ключові слова: креативність, майбутні вихователі, заклад вищої освіти, креативне мислення, педагогічні умови.

Anzhelika KURCHATOVA,
Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor at the Department of Preschool Education,
Mykolaiv National University of V. O. Sukhomlynsky
(Kyiv, Mykolaiv) kurchat67@mail.ru

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF CREATIVE THINKING DEVELOPMENT OF “PRESCHOOL EDUCATION” SPECIALTY STUDENTS IN PROFESSIONAL PREPARATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTE

The article highlights the pedagogical conditions of creative thinking development of “Preschool education” specialty students in the process of professional training, in the institution of higher education. The results of theoretical analysis of the accumulated psychological and pedagogical experience due to the problem are presented. The experience of development of creative thinking of future teachers is analyzed. The author discovers the essence of the concepts: creativity as an integrated teacher’s quality; creative thinking as a necessary professional quality, which is connected with the specifics of professional and pedagogical activity of the teacher of preschool education institution. Pedagogical conditions as circumstances connected with vocational and pedagogical activity are defined. They determine the effectiveness of the educational process, as they create a favorable environment for its occurrence.

The pedagogical conditions for effective development of future educators’ creative thinking, which will promote the quality of their professional training, are revealed. Three conditions of creative thinking development of preschool education students are substantiated: the use of innovative technologies, forms and methods of activating the creative potential of students in the educational process; ensuring the problem character of the educational process of future educators; active practice-oriented activity of future educators. It is concluded that certain pedagogical conditions take into account individual peculiarities of future specialist personality, provide a new approach to the educational process in higher education with the purpose of developing a person with high level of creative thinking.

Key words: creativity, future educators, higher education institution, creative thinking, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Інноваційний характер сучасної вищої освіти визначає необхідність підготовки ініціативних, творчих педагогів закладів дошкільної освіти, здатних до швидкого реагування на вимоги суспільства, реалізації творчого потенціалу, прийняття важливих рішень, спрямованих на оновлення й удосконалення освітнього процесу, всебічний духовно-творчий розвиток підростаючого покоління. Нині Україні потрібні фахівці дошкільного профілю, які можуть самостійно, цілеспрямовано й відповідально навчатися, здатні реалізовувати себе в умовах динамічного розвитку світу, генерувати нові оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв’язування проблемних педагогічних ситуацій і задач, тобто мислити креативно. Можна з упевненістю стверджувати, що проблема розвитку креативного мислення майбутнього вихователя є актуальною, оскільки креативність зумовлює становлення професійно компетентного фахівця, який формується на базі накопичених професійних знань,

вано й відповідально навчатися, здатні реалізовувати себе в умовах динамічного розвитку світу, генерувати нові оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв’язування проблемних педагогічних ситуацій і задач, тобто мислити креативно. Можна з упевненістю стверджувати, що проблема розвитку креативного мислення майбутнього вихователя є актуальною, оскільки креативність зумовлює становлення професійно компетентного фахівця, який формується на базі накопичених професійних знань,

педагогічного досвіду, нових умінь та навичок. Усе це дає змогу знаходити та приймати професійно правильні рішення, застосовувати в педагогічній діяльності інноваційні форми й методи, бути компетентним. Тому пріоритетним напрямом розвитку сучасної вищої освіти є створення сприятливих умов для розвитку креативного мислення майбутнього фахівця закладу дошкільної освіти, здатності його до саморозвитку та самовдосконалення як під час навчання у закладі вищої освіти, так і в подальшій професійно-педагогічній діяльності.

Одним із важливих завдань закладу вищої освіти, які готують фахівців дошкільного профілю, є пошук найбільш ефективних та дієвих форм роботи, спрямованих на розвиток креативного мислення, підготовку до застосування елементів творчості в майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Аналіз досліджень. Загальні основи креативності висвітлено в наукових дослідженнях зарубіжних (А. Адлер, П. Джексон, Дж. Гілфорд, Р. Стенберг, Д. Тейлор, Е. Торренс, К. Юнг) та вітчизняних учених (Н. Алексєєв, С. Бернштейн, Д. Богоявленська, І. Гриненко, В. Дружинін, В. Загвязінський, А. Матюшкін, В. Моляко, О. Морозов, О. Пономарьов, С. Сисоєва, Н. Фролов, Г. Халюшова, Е. Юдін, М. Ярошевський). Для започаткованого дослідження важливим є звернення до робіт, в яких вирішується проблема розвитку креативності: Г. Халюшова (розвиток лінгвістичної креативності студентів університету); І. Гриненко (педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки); О. Антонова (технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів); О. Дунаєва (формування педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки); О. Куцевол (розвиток креативності майбутніх учителів літератури); В. Фрицюк (формування креативності майбутніх учителів музики). У своїх дослідженнях О. Куцевол визначає креативність як інтегративну сукупність якостей особистості, що передбачає її готовність до творчості в будь-яких сферах людської діяльності; як творчі здібності людини, котрі можуть проявлятися у мисленні, почуттях і діях; як здатність породжувати різноманітні оригінальні ідеї (Куцевол, 2007). О. Дунаєва розглядає креативність як здатність особистості сприйняти проблему та, використовуючи найоптимальніші для цього можливості, створити новий, оригінальний продукт соціальної важливості (Дунаєва, 2008). Названі дослідження вивчали розвиток креативності майбутніх учителів. Відтак потребує ґрунтовного дослідження проблема розвитку креативного мислення в майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти.

Мета статті – розкрити педагогічні умови розвитку креативного мислення студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у процесі фахової підготовки у закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження варто звернути увагу на тлумачення понять «креативність», «креативне мислення». В Енциклопедії освіти подано таке визначення креативності – «творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що виявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми» (Енциклопедія освіти, 2008: 432).

Поняття «креативність» учені розуміють по-різному:

– як здатність особистості висувати велику кількість ідей, продукувати нові ідеї, йти на розумний ризик, дивуватися й пізнавати; уміння знаходити вихід у нестандартних ситуаціях (Е. Торренс, К. Роджерс, Р. Стернберг, Е. Фромом); здатність сприйняти проблему (О. Дунаєва);

– як інтегровану якість психіки особистості, загальну здібність до творчості, що дає змогу задовольнити потребу в пошуковій активності (Ф. Баррон, Ч. Спірмен); як особистісні якості (О. Куцевол), особистісна характеристика (В. Фрицюк), духовна здібність особистості (І. Гриненко);

– як несподіваний продуктивний акт, що виникає спонтанно в певному середовищі соціальної взаємодії, здатність, яка виявляється при дефіциті знань, подоланні стереотипів і пошуку нових структурних зв'язків, у пошуково-перетворювальній активності та глибокому усвідомленні творчого досвіду (Д. Богоявленська, З. Калмикова, А. Матюшкін, С. Мідник, Е. Торренс) (Петришин, 2013: 306).

Під креативністю майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти ми розуміємо інтегровану якість педагога, яка визначає його здатність до генерування оригінальних, неповторних ідей для рішення різноманітних педагогічних завдань, які виникають в освітньому процесі.

Майбутній вихователь має чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію, а також вміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних педагогічних ситуацій і задач, тобто володіти креативністю мислення.

Креативне мислення розглядаємо як необхідну професійну якість, що пов'язана зі специфікою професійно-педагогічної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. Креативне мислення є психологічно складним процесом, в який входять сприйняття матеріалу, його осмислення, запам'ятовування, аналіз і синтез. Опанування ним дає змогу вільно корис-

туватися отриманими знаннями, вміннями в різних ситуаціях, по-різному ними оперувати, висуваючи оригінальні нестандартні рішення. Для визначення майбутніх творчих досягнень у професійно-педагогічній діяльності вихователя визначальними є показники швидкості, гнучкості, глибини, оригінальності та завершеності креативного мислення.

Процес розвитку креативного мислення має ряд характеристик: інтелектуальні особливості творчої діяльності майбутнього фахівця, що дає змогу створювати щось нове, раніше не відоме, неординарне, а також попередній вибір знань і вмінь, необхідних для того, щоб це нове створити; особистісні якості, що дають змогу продуктивно діяти в ситуації невизначеності, творчого вибору; творчі здібності, що передбачають відмову від шаблонності та стереотипності в судженнях і діях та є основою творчої діяльності.

Ефективність розвитку креативного мислення майбутніх вихователів залежить від низки педагогічних умов. Словники-довідники з дошкільної та професійної педагогіки визначають педагогічні умови як сукупність вимог, що подано на державному рівні до змісту, методів і форм організації освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі, до професійної компетентності педагогів, які здійснюють цей процес (Дошкільна освіта: словник-довідник, 2010: 271–272]; «обставини, від яких залежить і здійснюється цілісний продуктивний педагогічний процес підготовки спеціалістів, опосередкований активністю особистості, групою людей» (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006: 243).

На думку О. Дунаєвої, основу розвитку креативності майбутніх педагогів становлять такі педагогічні умови: усвідомлення студентами на рівні переконань соціально-професійної вагомості педагогічної креативності через організацію педагогічного спілкування в підсистемі «викладач-студент-дитина», підґрунтям якого виступають інноваційні процеси в освітній галузі; створення педагогічно-креативного середовища у вищій школі; сприяння розвитку позитивної професійної Я-концепції майбутніх педагогів (Дунаєва, 2008: 5].

Дослідник І. Гриненко визначає такі педагогічні умови розвитку креативності майбутніх педагогів під час навчання у вищій школі: оволодіння знаннями основ креативності; організація знаково-символьної діяльності; створення креативного клімату; аксіологізація гуманітарних знань (Гриненко, 2008).

Основною умовою ефективності роботи з розвитку креативності майбутніх педагогів вчена О. Антонова вважає, перш за все, високий рівень професійної та особистісної компетентності викладачів закладу вищої освіти, які здатні до постійного духовного і творчого зростання, зміни самого себе,

усталених стереотипів у поглядах на світ. Не останнє місце займає і бажання працювати з творчою особистістю, адже це справа складна і відповідальна, яка, до того ж, передбачає відповідну систему стимулювання як студентів, так і творчо працюючих викладачів (Антонова, 2009: 85).

На основі теоретико-методичного аналізу досліджуваної проблеми було визначено такі педагогічні умови розвитку креативного мислення студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у процесі фахової підготовки:

- використання інноваційних технологій, форм і методів активізації творчого потенціалу студентів в освітньому процесі;
- забезпечення проблемного характеру освітнього процесу майбутніх вихователів;
- активна практико-орієнтована діяльність майбутніх вихователів.

Перша педагогічна умова – використання інноваційних технологій, форм і методів активізації творчого потенціалу студентів в освітньому процесі. Нові завдання, які ставляться перед викладачами у процесі навчання, полягають у тому, щоб не тільки дати майбутнім фахівцям знання, а й забезпечити формування та розвиток у них креативного мислення, умінь і навичок самостійної розумової праці. Вирішенню нових завдань сприяє застосування інноваційних педагогічних технологій, форм і методів.

Інноваційними технологіями і методами роботи з майбутніми вихователями є квест-проекти, веб-квести, тренінгові заняття, заняття з опорою на окремі методи теорії рішення винахідницьких задач (ТРВЗ), які дають змогу викладачеві спрямувати студентів до самовдосконалення та самореалізації, до творчої діяльності, дають змогу майбутнім фахівцям довести свої знання, уміння, навички та вміння їх використовувати для вирішення конкретних проблем, застосовувати креативні підходи, розвивають комунікацію та організаційні здібності.

Веб-квести і квест-проекти спрямовані на розвиток у майбутніх вихователів навичок аналітичного і креативного мислення, вміння працювати в команді, проявляти ініціативу, організувати групу, виховання відповідальності за якість виконання завдань. Квест може об'єднувати елементи тренінгу, творчої уяви, дискусії, рольової гри. Можливі теми квестів: «Дидактичні принципи в педагогіці», «Педагогічний процес у закладі дошкільної освіти», «Особлива дитина дошкільного віку», «Професійна компетентність педагога закладу дошкільної освіти». Мета названих веб-квестів – узагальнити і систематизувати знання студентів із конкретної теми; розвивати дослідницькі вміння студентів;

удосконалювати вміння працювати в команді; розвивати креативне мислення, самостійність; підвищити ІКТ-компетентність. Наведемо зразок проведення веб-квесту на тему «Дошкільна освіта як система». Мета: вивчити це питання, представити у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, есе, веб-сторінки.

Студенти об'єднуються самостійно за інтересами в команди, обирають ролі: «Історики», «Кореспонденти», «Філософи», «Дизайнери».

Завдання: вивчити інформаційні ресурси; обрати цікавий і необхідний матеріал; зібратися разом та проаналізувати інформацію; надати матеріал у вигляді виступу, творчого звіту або презентації.

1. Команді «Історики» – вивчити матеріал і сформулювати відповіді на запитання:

– порівняти завдання ранньої освіти дітей в країнах Європи і завдання дошкільної освіти в Україні. Зробити та обґрунтувати висновки про схожість та відмінності у підходах.

2. Команді «Кореспонденти» – уявити, що треба розповісти про систему дошкільної освіти в Україні представникам інших країн. Визначити зміст виступу і підготувати презентацію, яка ілюструє цей виступ. При підготовці презентації задуматися. Які особливості системи дошкільної освіти нашої країни викликають у вас гордість, про що вам хотілося б поміркувати.

3. Команді «Філософи» – порівняти зміст двох програм дошкільної освіти. Зробити висновки про схожість і відмінності у виборі змісту та організації освітнього процесу у програмах.

3. Команді «Дизайнери» – структурувати та оформити матеріал.

Оцінювання роботи студентів відбувається за такими критеріями: зміст (розуміння завдання, повнота розкриття теми, викладення аспектів теми, виклад стратегії рішення проблеми, логіка викладу інформації, погодженість роботи у групі), самостійна робота групи (розподіл ролей, авторська оригінальність, ступінь самостійності роботи групи), оформлення роботи (граматика, словник, відсутність граматичних помилок), захист роботи (якість доповіді, обсяг і глибина знань з теми, культура мовлення, манера триматися, відповіді на запитання, ділові і вольові якості доповідача).

Тренінгові заняття можуть складатися з чотирьох послідовних етапів. Метою першого, підготовчого, етапу є активізація мотивації майбутніх вихователів до досягнення життєвої мети, формування необхідності свідомого вибору в життєвих ситуаціях та усвідомлення відповідальності за життєві вибори. Другий етап – презентація студентами своїх знань із конкретної проблеми, яка здійснюється за допомогою

використання методу «Снігова куля». Третій етап – організація практичних занять за допомогою творчого підходу. На цьому етапі студенти поділяються на групи і готують заняття в різних нестандартних формах, які дають змогу оцінити їх знання з конкретної теми. Це можуть бути міні-тренінги, круглі столи, дискусійні клуби тощо. Четвертий етап стосується організації самостійної роботи студентів. Викладач пропонує майбутнім фахівцям теми творчих завдань із певної дисципліни, які виходять за межі загальноприйнятих програм, відрізняються більшим рівнем узагальненості. Студенти виконують їх у формі домашніх завдань, а потім під час практичних занять презентують однокласникам. Цей етап дає студентам змогу довести свої знання, уміння, навички та вміння творчо використовувати їх для вирішення конкретних проблем, застосовувати креативні підходи, розвиває комунікацію та творчі здібності.

Друга педагогічна умова – забезпечення проблемного характеру освітнього процесу майбутніх вихователів. На думку С. Рубінштейна, «мислення завжди починається з проблеми чи питання, з подиву чи здивування, з протиріччя» (Рубінштейн, 2012). Креативне мислення студентів розвивається завдяки тому, що створення проблемної ситуації відбувається з допомогою моделювання реального творчого процесу й управління пошуком рішення проблеми. Майбутній фахівець усвідомлює, приймає і розв'язує проблемні ситуації, але під загальним спрямовуючим керівництвом викладача у процесі спільної взаємодії. Студенти виконують самостійні роботи, які вимагають креативності, уяви, відкриття нового способу вирішення навчальної проблеми, самостійності доказів. На основі матеріалів, рекомендованих викладачем, майбутні фахівці самі визначають проблеми, намічають шляхи їх вирішення, роблять висновки, узагальнення. Проблемні ситуації сприяють виникненню оригінальності і швидкості мислення.

Третя умова успішного розвитку креативного мислення майбутніх фахівців – педагогічна практика, яка органічно поєднує теоретичне навчання студентів з їх самостійною роботою в закладі дошкільної освіти.

Педагогічна практика є показником того, наскільки глибоко й усвідомлено студенти засвоїли теоретичні основи дитячої психології, педагогіки, фахових методик, оволоділи практичними вміннями і навичками. Під час педагогічної практики створюються широкі можливості для реалізації креативного потенціалу майбутнього вихователя. З одного боку, педагогічна практика є важливою складовою частиною професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів, яка спрямована на закріплення і

реалізацію у спеціально створених умовах набутих студентами предметних, психолого-педагогічних, методичних знань, умінь і навичок, необхідних для педагогічної діяльності в закладі дошкільної освіти і, з іншого боку, сприяє розвитку креативного мислення студентів, формуванню в них професійно важливих якостей. Отже, є всі підстави розглядати практику як одну з умов формування креативності і творчості.

Педагогічна практика ставить майбутнього вихователя в умови, максимально наближені до характеристик його майбутнього професійного середовища, яке дуже важливе для розвитку креативного мислення студентів, передбачає постійний творчий пошук, самостійний розвиток і формування професійних умінь, особистісно значимих якостей майбутнього фахівця, а також створення умов для самоаналізу і самовдосконалення в професійно-педагогічній діяльності.

На період практики передбачено включення різноманітних ситуаційно практико-орієнтованих завдань, тренувальної діяльності: показ вихователями дошкільних закладів зразків педагогічної діяльності; осмислення сприймання студентами цих зразків; пробне відтворення студентами сприйнятих і осмислених методів і прийомів педагогічної діяльності; залучення практикантів у подальшу тренувальну роботу, в основі якої лежить багаторазове відтворення цілого комплексу одних і тих самих педагогічних дій у різних видах діяльності дітей із метою закріплення необхідних умінь та навичок.

У період практики на III курсі, у 5 семестрі формуються вміння визначати конкретні навчально-виховні завдання в умовах реальних педагогічних ситуацій, з урахуванням умов групи і закладу дошкільної освіти, закономірностей віку та індивідуальних особливостей дитини. Це період практики в дошкільних групах, який є багатостороннім і складним процесом вправ із формування у студентів професійно-педагогічних умінь і вимагає від практиканта пошуку нестандартних рішень, самостійності, ініціативності.

На III курсі у 6 семестрі проводиться практика, яка дає змогу створити умови для професійної самореалізації особистості майбутнього вихователя, залучити до вирішення творчих педагогічних задач, грамотно проектувати педагогічний процес, використовуючи різні засоби, форми, методи, інноваційні педагогічні технології; виявити проблеми, актуальні для дітей конкретної групи, використовуючи різні методи дослідження; здійснювати всебічний, грамотний аналіз і самоаналіз виховної роботи, оволодівати функціонально-діяльними вміннями, необхідними для самоаналізу, самопостереження, саморозвитку.

Практика на IV курсі, у 8 семестрі виявляє рівень та якість професійних знань, умінь і навичок. Ця практика передбачає формування вміння володіти сучасними засобами пошуку, обробки і накопичення інформації, необхідної для роботи з дітьми, батьками та колегами. Студенти опановують методи науково-педагогічного дослідження, діагностування знань і умінь дітей; вивчають передовий досвід виховної роботи з дошкільниками.

Цікавою формою роботи зі студентами під час педагогічної практики є онлайн-квест «У творчості немає меж!» Базис педагогічної практики можуть знаходитися в різних віддалених містах, що стимулює майбутніх фахівців до використання інтернет-технологій. Студентам щотижня висилається завдання, яке є «наскрізним» для загальних вимог практики. У встановлені строки студенти мають надати фото-, відео- або інший звіт на інтернет-сторінці «У творчості немає меж!» Онлайн-квест допомагає не тільки мотивувати майбутніх вихователів, творчо розвивати, але також дає змогу викладачеві здійснювати віддалений контроль ходу практики, а студентам – ділитися досвідом один з одним.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна говорити, що креативність особистості є цілісним системним утворенням; креативне мислення посідає вагоме місце в загальній структурі професійно важливих якостей майбутніх вихователів як головний детермінант їх діяльності. Креативність глумачимо як здатність майбутніх вихователів до генерування нових і цінних витворів (продуктів, ідей, методів діяльності тощо). Розвиток креативного мислення майбутніх вихователів сприяє досягненню ними професіоналізму, сприяючи самоактуалізації особистості, забезпечує ефективну, продуктивну, тривалу педагогічну творчу діяльність, спонукає до активної участі в освітньому процесі. Для розвитку креативного мислення майбутніх вихователів у закладі вищої освіти необхідні певні педагогічні умови. Під педагогічними умовами розуміємо обставини, пов'язані з професійно-педагогічною діяльністю, які визначають результативність освітнього процесу, тому що створюють сприятливе середовище для його протікання. Вищеперераховані педагогічні умови враховують індивідуальні особливості особистості майбутнього фахівця, забезпечують новий підхід до освітнього процесу у виші з метою розвитку особистості з високим рівнем креативного мислення.

Подальші розвідки вбачаємо в необхідності розробити методику діагностування розвитку креативного мислення, а на підставі визначених і обґрунтованих вище педагогічних умов – методику їх реалізації та модель розвитку креативного мислення майбутніх вихователів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Нові технології навчання: Зб. наук. праць. Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах. Спец. випуск № 58. Частина 1. Київ-Вінниця: Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2009. С. 77–85.
2. Голубова Г. В. Педагогічні умови реалізації інтегративного підходу до роботи з педагогічно обдарованими майбутніми вчителями. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 15(25). С. 108–112.
3. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх вчителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2008. 192 с.
4. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор.: К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. 324 с.
5. Дунаєва О. М. Формування педагогічної креативності майбутніх учителів в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2008. 20 с.
6. Енциклопедія освіти: Акад. пед. наук України / гол. ред. В. Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури: автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська література)». К., 2007. 51 с.
8. Петришин Л. Й. Креативність як необхідна умова професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 33. С. 305–313.
9. Рубинштейн С.Л. Человек и мир. СПб.: Питер, 2012. 224 с.
10. Словник-довідник з професійної педагогіки / І. О. Бартенева, І. М. Богданова, І. В. Бужина [та ін.]; за ред. А. В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.

REFERENCES

1. Antonova O. Tehnologija rozvytku pedagogichnoi kreatyvnosti majbutnih uchyteliv u procesi vyvchennja pedagogichnyh dyscyplin [Technology of development of pedagogical creativity of future teachers in the process of studying pedagogical disciplines]. Novi tehnologii navchannja: Zb. nauk. prac'. Duhovno-moral'ne vyhovannja i profesionalizm osobystosti v suchasnyh umovah. Spec. vypusk № 58. Chastyna 1. Kyi'v-Vinnycja: In-t innovacijnyh tehnologij i zmistu osvity MON Ukraïny, Akademija mizhnarodnogo spivrobityctva z kreatyvnoi' pedagogiky, 2009. S. 77–85. [in Ukrainian]
2. Golubova G. V. Pedagogichni umovy realizacii integratyvnogo pidhodu do roboty z pedagogichno obdarovanymy majbutnimy vchyteljamy [Pedagogical conditions for the implementation of an integrative approach to work with pedagogically gifted future teachers]. Naukovyj chasopys Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova. Ser. 16: Tvorchja osobystist uchytelja: problemy teorii i praktyky: zb. nauk. pr. K.: Vyd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2012. Vyp. 15(25). S. 108–112. [in Ukrainian]
3. Grynenko I. V. Pedagogichni umovy rozvytku kreatyvnosti majbutnih vchyteliv gumanitarnogo profilju u procesi fahovoi pidgotovky [Pedagogical conditions of development of creativity of future teachers of the humanitarian specialty in the process of professional training]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Ternopil', 2008. 192 s. [in Ukrainian]
4. Doshkilna osvita: slovnyk-dovidnyk: ponad 1000 terminiv, ponjat ta nazv [Preschool education: dictionary-directory: over 1000 terms, concepts and names] / upor.: K. L. Krutij, O. O. Funtikova. Zaporizhzhja: TOV «LIPS» LTD, 2010. 324 s. [in Ukrainian]
5. Dunajeva O. M. Formuvannja pedagogichnoi kreatyvnosti majbutnih uchyteliv v procesi profesijnoi pidgotovky [Formation of pedagogical creativity of future teachers in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spec. 13.00.04 "Teorija i metodyka profesijnoi' osvity". Vinnycja, 2008. 20 s. [in Ukrainian]
6. Encyklopedija osvity [Encyclopedia of Education]: Akad. ped. nauk Ukrainy / gol. red. V. G. Kremen'. K.: Jurinkom Inter, 2008. 1040 s. [in Ukrainian]
7. Kucevol O. M. Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti majbutnih uchyteliv literatury [Theoretical and methodological foundations for the development of creativity of future teachers of literature]: avtoref. dys. ... doktora ped. nauk: spec. 13.00.02 "Teorija i metodyka navchannja (ukrainska literatura)". K., 2007. 51 s. [in Ukrainian]
8. Petryshyn L. J. Kreatyvnist jak neobhidna umova profesijnoi kompetentnosti majbutnih socialnyh pedagogiv [Creativity as a necessary condition for the professional competence of future social educators]. Pedagogika formuvannja tvorchoi' osobystosti u vyshhij i zagal'noosvitnij shkolah. 2013. Vyp. 33. S. 305–313. [in Ukrainian]
9. Rubynshtejn S. L. Chelovek i mir [Man and the World]. SPb.: Pyter, 2012. 224 s. [in Russian]
10. Slovnyk-dovidnyk z profesijnoi pedagogiky [Dictionary of reference on professional pedagogy] / I. O. Bartjenjeva, I. M. Bogdanova, I. V. Buzhyna [ta in.]; za red. A. V. Semenovoi. Odesa: Pal'mira, 2006. 272 s. [in Ukrainian]

Статтю подано до редакції 11.05.2018 р.